

XAVIER CAMPILLO - RAMON GANYET - XAVIER SANCLIMENS

EL PROGRAMA MAB 6 - ALT PIRINEU

introducció

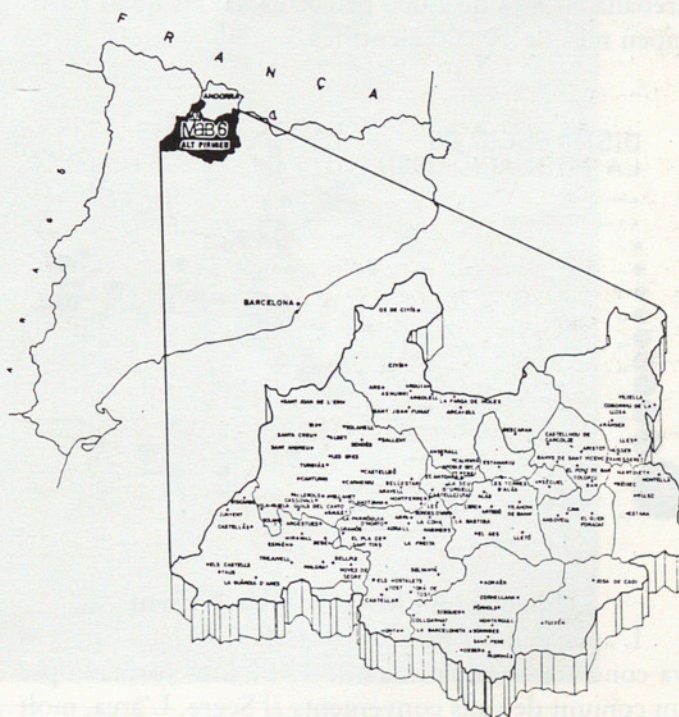
La preocupació per les àrees de muntanya ja no és nova a Catalunya. Des dels primers passos organitzatius del que havia d'esdevenir els Grups de l'Alt Pirineu (GAP) ja han passat ben bé deu anys, i és prou evident que en aquest lapse de temps l'evolució socio-política del nostre país ha estat vertiginosa. Amb l'esfondrament del règim dictatorial i amb els passos subsegüents es va arribar a la promulgació de les dues lleis bàsiques de l'Espanya i de la Catalunya contemporànies: la Constitució i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Ambdues «lleis de lleis» contenien, en llurs articles 130 i 9, respectivament, la referència a la necessitat de dotar les zones de muntanya d'una legislació específica; aquesta legislació, en el seu aspecte bàsic, es va promulgar els anys 1982 i 1983 amb la Ley de Agricultura de Montaña (BOE, núm. 164, 10.7.1982) i la Llei d'Alta Muntanya (DOGC, núm. 312, 16.3.1983).

Però l'interès per les zones de muntanya no ha estat pas una exclusiva dels grups parlamentaris, ni de molt. Aquelles preocupacions formulades des de principi dels anys setanta per actius moviments de base van tenir també un ressò molt considerable en certs ambients acadèmics; diferents departaments universitaris van iniciar alguns treballs molt interessants, que contribuïen, amb la seva autoritat científica, a afirmar, d'una banda, l'existència d'unes particularitats específiques de les zones de muntanya i, de l'altra, la necessitat d'una política adequada per al seu ordenament.

En aquest context, cal dir que la documentació produïda fins ara ja és molt abundant; malgrat tot, la gran majoria dels treballs realitzats obeeixen a estudis d'evolucions històriques recents o, com a màxim,

d'«estats de la qüestió» centrals, però són pocs els estudis enfocats clarament a l'anàlisi aprofundida dels fenòmens muntanyencs, a com configuren el territori d'avui i a la seva projecció en el futur immediat.

El Programa MAB 6 - ALT PIRINEU s'ha plantejat com un projecte que en aquesta considerable documentació de base, que ja existeix fonamentant-se en algunes investigacions pròpies, pugui realitzar una sèrie limitada i no gaire ambiciosa d'estudis aplicats per tal d'aconseguir avançar en la solució d'alguns problemes de gestió del territori que es plantegen a la petita comunitat que inclou la seva àrea.

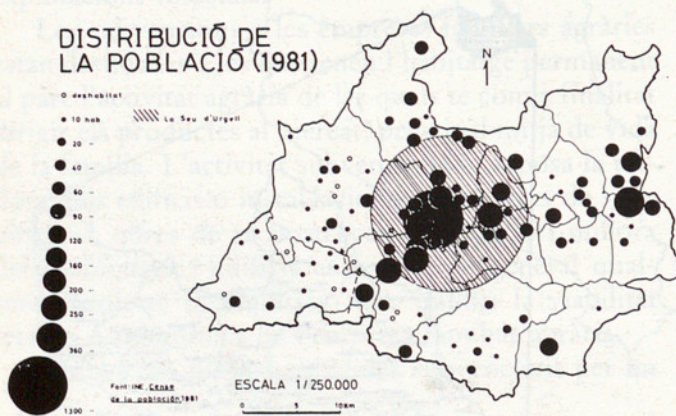

Quadre I

Municipi	Superfície (km ²)	EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DE L'ÀREA (1857-1986)					
		1857	1900	1930	1960	1981	1986
Alàs i Cerc	57,06	1.326	1.014	1.021	762	461	427
Aristot-Toloriú	44,16	932	554	532	357	167	180
Arsèguel	10,52	439	284	248	136	81	83
Cava	42,05	577	278	286	193	63	50
Estamariu	21,39	444	239	213	166	135	140
Josa-Tuixén	68,43	1.229	537	356	272	133	134
Lles	101,51	1.304	871	644	479	326	313
Montellà-Martinet	54,74	1.618	784	791	610	561	558
Montferrer-Castellbò	177,48	2.710	1.305	1.534	1.148	613	632
Ribera d'Urgellet	104,90	2.591	1.635	1.951	1.506	889	813
Valls d'Aguilar	124,53	2.190	989	1.242	866	272	236
Valls de la Valira	170,94	2.159	1.490	1.446	1.075	765	745
La Vansa-Fórnoles	109,96	1.576	792	854	469	157	159
TOTAL	1.087,67	19.095	10.832	11.118	8.039	4.623	4.470
La Seu d'Urgell	14,90	3.792	3.520	4.584	8.003	10.681	10.101

els programes MAB de la UNESCO

Els programes MAB (inicials d'Home i Biosfera en anglès), promoguts per la UNESCO l'any 1970, consisteixen en el disseny de projectes d'investigació científica per a la utilització racional i a llarg termini dels recursos naturals. S'estructuren en catorze camps d'acció, dels quals el sisè fa referència a les àrees de muntanya. L'enfocament dels treballs és molt obert i interdisciplinari, ja que s'ha constatat que són insuficients les actuacions sectorials i que moltes vegades els problemes tenen un abast transnacional. El funcionament intern dels programes és molt descentralitzat: a cada un dels més de 100 estats on es desenvolupen estudis MAB es constitueix un Comitè Nacional format per científics de diferents disciplines acadèmiques i per representants d'entitats públiques o privades que tinguin responsabilitats en la investigació o en la gestió del territori. Aquests comitès nacionals fan el seguiment dels estudis, que això no obstant gaudeixen d'una gran autonomia d'acció. A nivell mundial existeix un Consell Internacional de Coordinació i un petit Secretariat. Actualment (1987) es treballa en més de 1.000 projectes, en els quals participen més de 10.000 científics.

el programa MAB 6 - Alt Pirineu

L'aplicació del Programa MAB al Pirineu català es va concretar en una zona de 1.100 km² formada per un conjunt de valls convergents al Segre. L'àrea, molt

homogènia, integra les subcomarques de l'Urgellet i del Baridà —catorze municipis en total— respecte a les quals la ciutat de la Seu d'Urgell exerceix una forta centralització.

Les altituds varien de 600 fins a 2.900 metres. La població de l'àrea (sense comptar la de la capital, que no és pròpiament objecte d'estudi) és de 4.470 habitants (1986). L'activitat principal encara és, amb diferència, la ramaderia i l'agricultura de muntanya. Hi ha un important potencial turístic subaprofitat en la gestió del patrimoni natural (activitats forestals, Parc Natural del Cadí-Moixeró, caça i pesca, esquí nòrdic, etc.) i, en canvi, una estructura demogràfica disminuïda per l'emigració i desequilibrada per l'envelliment i la solteria masculina.

L'organització

El Programa MAB 6 - ALT PIRINEU, promogut inicialment per l'Ajuntament de la Seu d'Urgell, rep el finançament del Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme (Direcció General del Medi Ambient) i del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (Institut per a la Conservació de la Natura, Institut per a la Reforma i el Desenvolupament Agrari i Comissió d'Agricultura de Muntanya). El Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona i els Grups de l'Alt Pirineu participen directament en el desenvolupament del programa i dels seus estudis. Tots els ajuntaments de l'àrea estan en contacte permanent i tenen reunions periòdiques, i el Comitè MAB d'Espanya fa un seguiment del programa.

El Comitè Assessor és l'òrgan decisor més important, i és format per l'alcalde de la Seu d'Urgell, un coordinador general, un coordinador universitari, dos membres del Departament de Geografia de la UAB, dos membres dels GAP, un representant dels investigadors permanents, un de la DGMA, un de l'ICONA, un de l'IRYDA i un de la CAM.

L'equip de treball permanent és format pel coordinador general, un secretariat i dos investigadors de base, tots ells amb residència a la Seu.

Els col·laboradors poden ser especialistes als quals s'encarreguen treballs específics o bé responsables de

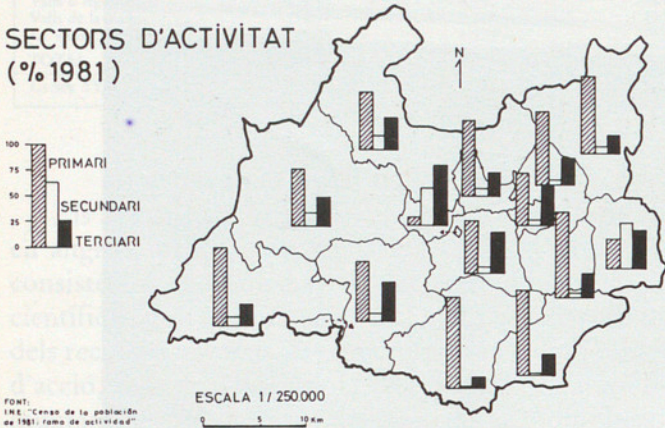

ILLETA A LA COSTA DE FORA I PORT DELS ALFACS, AL DELTA DE L'EBRE

programes MAB, o actuacions sectorials que ja s'han desenvolupat a Suïssa, Itàlia, etc., que fan un paper de seguiment i assessorament.

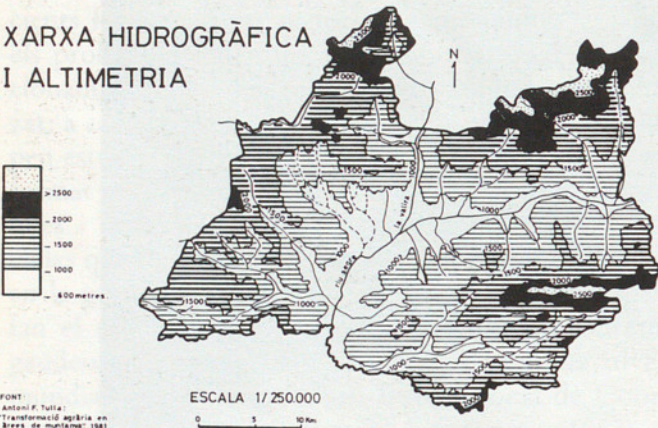
El coordinador de la UAB s'encarrega de l'enllaç entre el programa i la Universitat: organització d'estades d'estudiants, estudis comuns, tercer cicle, etc., i també del seguiment científic dels treballs.

SECTORS D'ACTIVITAT (% 1981)

FONT: INE: "Censo de la poblacion de 1981: ramo de actividad"

XARXA HIDROGRÀFICA I ALTIMETRIA

FONT: Antoni F. Tulla: "Transformació agrària en àrees de muntanya" 1981.

les unitats d'investigació

El programa analitza problemes concrets mitjançant unes *unitats d'investigació aplicada*, on es proposen solucions concretes. Durant els quasi dos anys de funcionament del programa s'han acabat i editat les següents:

Núm. 1 Campillo, X., Ganyet, R., Sanclimens, X.: *Introducció al programa MAB. L'àrea d'estudi*, la Seu d'Urgell: MAB 6 – ALT PIRINEU, 1985.

Núm. 2 Sanclimens, X., Ganyet, R., Campillo, X.: *L'agricultura de muntanya i la Comunitat Econòmica Europea*, la Seu d'Urgell: MAB 6 – ALT PIRINEU, 1986.

Núm. 3 Campillo, X., Sanclimens, X.: *Viatges i visions de temps antics*, la Seu d'Urgell: MAB 6 – ALT PIRINEU, 1986.

Núm. 4 Sanclimens, X., Ganyet, R., Campillo, X.: *El servei telefònic. Problemàtica actual i perspectives*, la Seu d'Urgell: MAB 6 – ALT PIRINEU, 1986.

Núm. 5 Maza, A., Espinach, R.: *Foment del sector forestal*, la Seu d'Urgell: MAB 6 – ALT PIRINEU, 1987.

Núm. 6 Gurrera, J., Casanoves, E.: *La xarxa viària*, la Seu d'Urgell: MAB 6 – ALT PIRINEU, 1987.

Núm. 7 Farrero, A., Villamuera, M.A.: *Els plans d'acció contra els incendis forestals*, la Seu d'Urgell: MAB 6 – ALT PIRINEU, 1987.

Núm. 8 Campillo, X., Ganyet, R., Sanclimens, X.: *La població: evolució recent, situació actual i prospectiva per a l'any 2000*, la Seu d'Urgell: MAB 6 – ALT PIRINEU, 1987.

Actualment es preparen —i apareixeran properament— unitats d'investigació aplicada sobre turisme i esquí nòrdic, recursos energètics alternatius, prestació de serveis municipals, evolució dels usos del sòl, conseqüències del despoblament, estructures agràries, zootècnica i conreus agrícoles.

el butlletí informatiu

El programa vol estar a prop de la gent que habita l'àrea i que és la principal protagonista de totes les investigacions. Per aquest motiu s'edita un *Butlletí Informatiu* de periodicitat trimestral i amb un format DIN A5, que dona compte de l'estat de les activitats i resumeix alguna de les conclusions a què es va arribant. Aquest butlletí té una difusió suficient perquè arribi pràcticament a cada casa de l'àrea, especialment a les zones d'alta muntanya.

conclusió

És important destacar que, a diferència de la major part d'estudis sobre la muntanya, el Programa MAB 6 – ALT PIRINEU ha estat des del primer moment una iniciativa «des de dintre», és a dir, portada pels mateixos interessats, i amb un important assessorament extern. El programa considera que la investigació no és pas un fi en ell mateix, i per aquest motiu els estudis tenen una dimensió d'aplicació pràctica per millorar la gestió del territori. En aquest sentit, creiem que en el moment en què es desenvolupen la Ley de Agricultura de Montaña i la Llei d'Alta Muntanya els estudis portats a terme en el Programa MAB podran ser d'interès tant en l'aspecte de prioritització d'inversions com en el d'estudis-pilot que puguin servir per a àrees assimilables.

XAVIER CAMPILLO geògraf, RAMON GANYET enginyer de camins, XAVIER SANCLIMENS geògraf